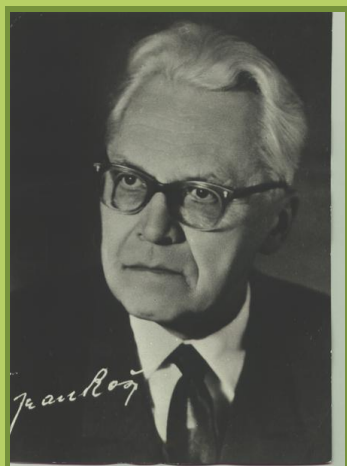

P E Š M I

FRAN
Roš

FRAN ROŠ (1898 – 1976)

Pisatelj, pesnik, dramatik in prosvetni delavec Fran Roš se je rodil v Kranju; njegovo življenje pa je bilo od treh let do zadnjih dni življenja, če izvzamemo del prve in drugo svetovno vojno, povezano s Celjem. Tu je obiskoval okoliško deško šolo (1904 – 1909), kjer so ga zapisali v ZLATO KNJIGO. Nato je bil do leta 1913 dijak slovenske nižje gimnazije, pozneje pa višje, ki je bila nemška.

Že zgodaj je začel literarno ustvarjati. Njegova prva objavljena povest Stari Srobot je bila natisnjena v Domačem prijatelju. Zanj je prejel prvi honorar. Prva svetovna vojna ga je iztrgala iz gimnazijskih klopi. Po njej se je pridružil borcem za Koroško. Nato je študiral pravo v Zagrebu, a je študij opustil in opravil maturo za učitelja. Služboval je v Preboldu in Celju. Vseskozi se je zavzemal za napredek šolstva in z ljubeznijo vzgajal mladi rod ter pisal.

Med drugo svetovno vojno so ga z družino izselili v Čuprijo. Po vojni je opravljaj službo pedagoškega svetovalca in predavatelja na učiteljišču. 1953. leta se je upokojil. Dve leti kasneje so mu podelili naslov ČASTNEGA OBČANA CELJA.

Fran Roš je zadnjih petdeset let svojega življenja predstavljal osrednjo kulturno osebnost Celja. Za svoje delo je prejel tri državna odlikovanja in več republiških odlikovanj ter nagrad.

Umrli je v Mariboru, pokopan pa je v Celju.

Fran Roš

LJUBIL SEM TE,
ŽIVLJENJE

Izbrane pesmi

CELJE 1990

IZID ZBIRKE SO OMOGOČIL SPONZORJI. NJIHOVA IMENA
SO ZAPISANA V PRILOGI.

**VZDRAMIL SE JE MLADI DAN –
A YOUTHFUL DAY HAS WOKEN UP**

Dan – Day

Beyond the mountains, far beyond
A youthful day has woken up,
The sun has climbed his shining horse,
And through the dew has trimmed his course.

No knocking has been heard,
No asking for permission
When entering my gloomy shed
He 's laid his tender hand upon my bed.

DAN 1

Za gorami, za gorami
vzdramil se je mladi dan,
belca – sonce je zajahal
k nam na rosno plan.

Ni poprašal, ni potrkal,
ko je v sobico temno
prišel k meni in podal mi
mehko je roko.

DAN 2

Zavriskal bi čez širno plan,
da jeknilo bi do neba,
da čula bi me ljubica,
ki v srcu vžgala mi je dan.

Zapel bi spev močan, glasan
jaz pesnik, tebi ljubica,
tako glasan ko šum morja,
ko v gori hrast, tako močan.

MLADA POLJANA

Iz mlade poljane
puhti, puhti
in sveže opojno
duhti, duhti.

A zdaj, ko pomladi
je zlati čas,
sejati je treba,
saj zdaj je čas.

Poljana puhteča
kipi moči
in vabi in kliče,
puhti, puhti.

A glej, od nikoder
sejalcev ni
in mlada poljana
drhti, drhti.

SNEŽINKE PADAJO

Snežinke padajo
na izsesano zemljo,
veselo rajajo
in padajo
na tla.

A meni upi vstajajo,
v srca se mi globini
porajajo,
prihajajo
na dan.

SONET

Otožen, sam bolan sameva gaj,
odeja žalna, težka ga odeva
in v njem odmeva čuti ni, ne speva,
na licih smrti mi igra smehljaj.

Ah, bili dnevi jasni so nekdam,
a šli so vsi in pesem ne odmeva
veselo v njem in sonce nanj ne seva
in v zame težkih sanjah stoče gaj.

A da prek polja pojde v vesne dih
tak tih in topel, kako lahek vzdih
tedaj se tudi gaj iz sanj predrami.

A daleč še je vesna za górami.
Da pride v zarji, da njen meč goreč
prekolje temo, čakam ves drhteč.

V TEMNIH NOČEH

V temnih nočeh,
ko na dušo lega obup,
ko težke so misli
in vroča je glava,
ko izgubljen je up:

vzdihujem v temni noči
in dvigam k tebi roke
po tebi hrepenim,
oj drago dekle ...

VLAK ODŠUMEL JE ...

Vlak odšumel je v črno noč
in jaz ostal sem sam,
kot potnik sred polja zmrzujoč
in nevedoč
ne kod, ne kam.

**IZ NAŠE KRVI –
OUT OF OUR BLOOD**

Zimski večer – Winter Eve

The evening outside is snowing and cold,
And close to the stove the children are sitting,
The stories on partisans they're being told,
And how he fought battles in his three-year-war;

On how they were chasing the fascists on,
And how he was shot right through his leg,
How once in a tree he met the dawn
Out of the enemy's grip having fled.

The children are listening, still freezing outside,
The fire is burning lightly,
The Old Sket remembers his taking side,
The little ones smiling quietly.

NOVEMBER NA VASI

V molku in hladu čepijo za grapavo cesto hiše.
Izza črnih debel-krivulj, venečih trav,
golih brajd strmijo okenca. Mirno riše
pozno sonce na stene liste utrujenih barv.

Tam za hišami goli stoje visoki topoli
v vrsti ob cesti, mrki stražniki mrtve vasi,
prek koč in polj strmijo vsenaokoli
da bi zagledali novo mladost, ki je davno že ni.

NAŠI MLADOSTI

(Spominu padlih)

Šli ste vi vsi, ki bogata in verna
bila od vas je moja mladost,
ko je še v sanjah vsa neizmerna
pila zvezd najvišjih prostost.

Predno doseгла jasnin je cesto,
tiho je izkravela v vas.

S to usodo, temno, zločesto
sam na poti ostal sem jaz.

Trd in mrk se za vami oziram
in za vsem mi je težko in žal
in se samemu sebi upiram,
kot bi naprej se v bodočnost bal.

V dneh, ki so davno umrli z vami,
je ostala ona mladost.

Zdaj se opajam v trpki omami
svoje družbe mrki gost.

MISEL OB GROBU

Tu križ lesen in naglji veneči,
vsenaokrog rumena žitna polja.
Krvave zarje hladno plapolajo
nad razoranimi gorami v dalji.

Ta zemlja dala ti je vse najboljše.
Sokovi krožijo vsi skozi tebe
in sam si sok življenju, ki ga snuješ.
Čeprav te rad imam, ti zdaj zavidam.

A rad bi, da bi stopil ti kraj mene
za hip vsaj, da presodiš naše dneve,
kaj in kako smo. Veš, za kratek hip vsaj ...
Več bi ne hotel biti ti v nadlego.

SREČKU PUNCERJU

(padel 29. 4. 4. 1919 na Koroškem)

Že je jesen in oni čas, saj veš, o brat,
ko trudni sanjali prostost smo in pomlad,
prevrat vsega v obzidju glupih sten.
Kaj bi zdaj s sanjami! Pretrpka je jesen,
preveč resničen je samotni čas krog nas.
Le ti še sanjaš. Miren, mlad ti je obraz
in še zasije nam v te zadušene dni
v jesen in mraz smehljaj razžarjenih oči –
mladost nas vseh.

OB BRASLOVŠKEM GROBU

Prišel sem k tebi spet – po kaj sam veš,
da pokramljava pač po stari šegi.
No, pravzaprav nekoč kramljala nisva,
vznesene sva besede govorila,
ki v naju pela je mladost jih sama.
Že dolgo pa lahko le še kramljava.

Tako ti desetletja tu ležiš,
če ni že vsega zemlja te popila
in si le v travnih bilkah še, ki grob
ti v njih spet zeleni. Glej, meni pa
medtem nič manj brzela niso leta.

Zamudil dosti si, kar zamuditi
bilo ni dano meni, marsikaj,
kar bi te peklo s srdom, bolečino,
pa tudi kaj, kar bi z veselo srečo
ti božalo srce, bogastev gladno.

Bila je vojna, ki ti dih je vzela,
in bil je svinec, bil je bajonet,
ki davno že sta ti telo prebodla.
In veš, spet nov vihar se je zvrtnčil,
no, ti si spal, medtem ko tuji bes
zagrizel se je naši zemlji v drob.

Minilo je. Zdaj v miru in svobodi
tu dihamo in človek naš vzravnani
s pogumnimi dejanji gre v življenje,
ki tvoja misel že je zrla vanj.
A še človeštvo tava v blodnih mukah,
da sebi najde odrešilno pot.

No, ti ne iščeš več, ker vse si našel.
Skrivnost nobena več te ne vznemirja,
ko veter nad teboj igra se s travo,
svečava hladnih zvezd ti v noč brli,
pod starim soncem pa čez dan oblaki
v neznane dalje vedno še hite –
čemu in kam – ni zate več vprašanje ...

Tako sva pokramljala. V grobu ti
in jaz ob njem sva si bila vsa blizu,
ko da nikoli nisva se ločila,
ko da z menoj delil si, zvesti drug,
vse to življenje, vsako bol in srečo,
kot si zvesto delila bova smrt.

ŽENA

Dober dan, gospod!
Če ste dobri tako zelo,
glejte, meni je res hudo,
pisala bi, pa skoro ne znam.

Možu bi pisala. V vojni je.
Še je bolje beguncem pri vas,
Kakor sta tudi glad in mraz
Delež naš. On pa je tam.

Ka bi pisala? No, da je križ
in, če je, da je daleč bog.
Šest otrok in to dvoje rok ...
Sama ne zmorem, a on je tam.

Še naslov ... Da bi znala to,
sama bi šla, da ga najdem spet
in se vrne vsega otet
v najine trde sreče hram.

Glejte, vso leto ni glasu,
davi pa pride prečudna vest.
Pravijo, da mi je večno zvest
in mu je dobro. Če res, ne znam.

DEČEK ZA VOZOM

(Srbija 1914)

Po kaldrmi varoški voz ropoče,
za njim gre krvava sled,
po njej tam deček teče in joče,
obraz mu je spačen in bled.

Z voza se nagiba obrasla glava,
obrnjena vznak, kraj noge,
kopico trupel pokriva ponjava
in konji pred bičem beže.

Ob cesti na oknih, temno zastrtih,
obraza videti ni
in dečku v očeh, na voz uprtih,
skoz strah sovraštvo gori.

Za konji in vozom uporno teče
in v drobne, bose noge
krvava ga cestna kaldrma peče
in žge ga v kosti in srce.

Ob Moravi jama je tam izkopana
za talcev neznanih šest,
ki padlih pod streli so davi zarana,
prestrašna je njih povest.

Na trgu so pravkar še stali družno
objeti ko z bratom brat
in zrlu uporno v to sonce tužno,
sijoče jim zadnjikrat.

Za vozom deček brez sape teče,
obraz mu vse bolj blede,
v noge in srce ga bednega peče
očetova zadnja kri.

ZIMSKI VEČER

Ko zunaj pozimi je sneg in led,
ob peči pri Šketu otroci so zbrani
in to in ono pove jim Šket,
ki bil je tri leta med partizani.

Kako so fašiste gonili nekoč
in strel kako ga v nogo zadel je,
kako je na smreki prebil vso noč,
potem ko zelencem iz klešč ušel je.

Otroci poslušajo, zunaj je mraz,
polena v ognju tu prasketajo.
Zamaknjen je Šket v nekdanji čas
in tiho se vsem obrazi smehljajo.

**LJUBIL SEM TE, ŽIVLJENJE –
I HAVE LOVED THEE, LIFE**

**LJUBIL SEM TE, ŽIVLJENJE –
I HAVE LOVED THEE, LIFE**

I' ve loved thee, life,
Thou being joy and sorrow,
The ever-lasting love,
The only one that has the morrow.

I' ve loved thy colours,
In the days of light,
Thoughts, dreams unspoken
In the darkness of the night.

I've loved those people
Who can both good and playful be,
The eyes i've loved of deep confession
That to my heart have shone and me.

Oh, life, i've loved thee,
For I-a lover was of such a light
That let me wealth of fancy choose,
And at the end will make me lose.

I will regret that love
When once she's passed away from me;
But i do know that there are others
Who she will come to for a while to be.

I've loved and let me not
Give up till everything has come,
Till I myself am caught
In all that has to be my lot.

S PLAMENICO

Rojena v srebru in sili snov
je vzcvela roža bohotna ponosna
iz mojih božjih bogastev vrtov.

Razpregla je v meni vso tajno oblast,
v globinah iz lastne sile pijočo
najvišjo slast in nesmrtno rast.

Ž njo pojdem skoz temo pojoč,
daljinam brat in gost tujinam,
ž njo, z dvignjeno plamenico v noč.

POTOVANJE

V zimo in noč peketajo konji,
trudni in vroči so jim dihi.

Mi pa na vozu resni in tihi
v molk in noč prislušujemo.

Gorko vino, odprta srca,
mehkih oči plameni vanja,
da vso pot nam v njih pozvanja
in nas uspava v toplo slast.

Mrko molčimo v svetle sanje.
Že smo blizu jutranji zori
že so daleč beli dvori,
zveste straže naših sreč.

V belih dvorih so srca ostala,
zdaj nam je težko in sladko za njimi.
Tiho potujemo v motni zimi,
z nami sanje, ljubezen, molk.

NAŠE JUTRO

Sredi najglobljih polnoči
v molku najtrših samot
smo obstali – v nas tema,
naša – brez cilja pot.

Ali iz muk najvišje noči
jekne srce bolno,
kakor da je zaslutilo
sredi pekla nebo.

In takrat zazvenela je
struna vseh strun iz nas
in takrat vzplamenela je
luč v ta mrtvi čas.

Prosto obzorje, čist pogled,
bogat samot sijaj ...
Naša pesem poje v luč,
Pije prostost in maj.

V MOLKU

Pri oknu je izbo jesen in mrak molčita.
Zakrij si trudni obraz, ki po njem razlita
je plaha luč ugašajočega dneva.
Že pozen je najin čas.

Zakrij si obraz z drhtečimi rokami,
da te ne vidim v trpki, težki omami
in ti mi ne vidiš v oči, v moj tuji in daljni
obraz.

RAZSTANEK

Jesen je v parku. Gole črne veje
nad nami. In molčiva ti in jaz.
Le veter truden brez počitka blodi
v alejah mrtvih, že je pozen čas.

Zakrij obraz si s plahimi rokami,
Prekrij mi bol, ki ti v očeh gori!
Ne glej v oči mi, ki odtod strmijo
že tuje, daljne so, v njih boli ni.

SVIDENJE

To so oči še tiste kot nekdanj,
le da so mirne bolj in bolj globoke,
izmerile vsa brezna so, plitvine,
izjokale vso bol v te mehke roke.
Zdaj sijajo najlepši svoj sijaj
in v njem le odpuščanje za vse zlo je
in v njem tako veliko je ljubezni,
da z drobcem njenim vse življenje svoje
bi si razžaril. O, bogat sem zdaj.

PODOKNICA

Čez tlak zapozneli korak moj poje,
ko mestna okna so vsa temna,
in mrko je tudi okno tvoje –
stražar skrivnosti tvojega sna.

Jaz mirno grem in korak samotni
trdo zveni in ve, da gre
nasproti bodočnosti prazni, motni.
Ti mirno sanjaj do belega dne!

SEBI

Imaš peroti in pluti znaš
nad bednimi dnevi vsemi?
Če v sebi plamenico imaš,
ne boj se steze v temi!

Mirno zveni vesoljstva utrip
in sije skoz srca živa,
bogastva večnosti trosi hip,
ki sredi nas prebiva.

NOCOJ

Nocoj, ko v temi pozna noč molči,
spomini so prišli, veseli gosti,
pozdravilo srce jih je radosti,
prijatelje iz onih davnih dni.

Vžžarele trudne moje so oči,
oči, ki so umirale bridkosti,
srce zahrepenelo je, sladkosti,
ko si prišla, devojka, iz noči.

A tiho je umrlo hrepenenje,
umrl na licu mojem je nasmeh,
ko onemoglo je prišlo trpljenje.

In v duši so mi tajne misli skrite
o bednih, negotovih mojih dneh,
med nama dalje so, v temo ovite.

IZ POLNIH ČAŠ

Široko sije površina vod
in vsa samo smehljajev je igranje.
Nebo je svoj visoki molk mirno
v razgretem blesku potopilo vanje;
v tišini sanj, v vesoljstvu src leži
poljub.

Čez vode čoln in v njem si ti z menoj.
Šumeč v globokem hladu gozd krog vsega.
Iz polnih prsi borov, bukev, smrek
do naju tu duhteče zdravje sega,
jaz sem ga zdrav in že sam ga pijan
in ti.

Tako zori poletje in zori
mladost teh dni, živi samo od cvetja
in božje luči. O, že presvetla
so razodetja, iz omam zavzetja
in pretežko je to bogastvo src –
mladost!

Ti vse imaš, vse nama daš, mladost!
Prepolnih čas že vino prekipeva.
O daj, da ti napijeva midva
iz te mladost, ki ji mej ne veva,
iz te krvi, ki že v nebo gori,
tebi, življenje!

POZNO SREČANJE

Topla ti roka še,
ali vsa mehka in vdana,
ko ti ob ustnah igra
senca že trudna, prerana.

Temni so še ti lasje,
v moje se vpleta srebro že
in okrog naju diše
grenke novembrske rože.

Ali še pomniš pomlad?
šla si skoz gaj zeleneči,
vate zasanjan poet
ti je govoril o sreči.

Vroč mu plamtel je pogled
v mladi ljubezni in čisti,
pa si božala dlan
meni, ki fant sem bil tisti.

Ko si zdaj zreva v oči,
gledava znova v globine,
ki jih izdolbel je čas
z jedko ostjo bolečine.

PO STARIH POTIH

Ti dnevi so vrnil nam pomlad.
Kako je to lepo. Metuljček len
se opoteka v soncu. Penzionist
na klopi v gaju se je sključil v sen.

Zelenje, pesmi, cvetje, nade, smeh ...
In jaz enkrat še pesnik bil bi rad,
ki z verzi mu pomlad srce polni,
ki še ljubiti zna in biti mlad.

Po starih potih iščem mladih sanj.
Le z veje odgovarja splašen ptič
korakom mojim skozi svetli gaj.
In vsak spomin zapeče kakor bič.

ZVEZDE MED GORAMI

Drobne zvezde gorijo
v pozno noč nad gorami,
veter le včasih se vzdrami
v borih, ki v bregu stojijo.

To so še zvezde stare,
daljne vse in visoke,
ki v prepade globoke
lijejo tihe žare.

Nad in sanj brez števila,
v sloju zvezda natkanih,
mrtvih je pokopanih,
noč jim je topla gomila.

Misel, pusti me spati
V miru noči brez dajne!
Naj bom dete, ki v sanje
ga je zazibala mati!

NOVO PRIČAKOVANJE

Udari mi na okno, pomlad,
ko prideš s pesmijo viharja!
Naj z rožnimi prsti tvoja zarja
se me dotakne, da bom vedel:
spet našla si me doma.

Ne bo se zgodilo prvič, pomlad,
in dobro še vem, kako prihajaš
in kakšno bogastvo v svet razdajaš.
O, to sem leto za letom vedel,
ko našla si me doma.

Nekoč pa bo vendar tako, pomlad:
udarila boš na okno zastrto
a pred teboj bo ostalo zaprto,
morda pa odpre ga druga roka,
ker me ne bo več doma.

Tedaj bom drugje doma, pomlad:
tam, kjer me ne boš več mogla zbuditi,
a moralo se bo tako zgoditi,
ko mi potrkaš nekoč na okno,
da več me ne najdeš doma.

Udari mi na okno, pomlad,
glasno veselo v viharju šumečem,
da v srcu živ ob sreči vztrepečem,
ko vedel bom, da tudi še tokrat
si našla me spet doma!

NA GOLIČAVI

Nikar ne pojdiva
tja v stari drevored,
ki je nekoč razpredel veje
kot blage, mirne roke
nad najino prihodnost!

Tedaj bilo je še jutro
v bleščanju biserne rose
in beli oblački
nad drevjem so plavali,
za njim pa skrivala
obraz je prihodnost.

Midva pa zaveso
sva toliko odmaknila,
da se za njo je odprla
dežela, ki so hotele
jo najti najine sanje,
vedre in smele.

Nikar ne pojdiva
tja v stari drevored!
Kaj neki bi tam iskala?
Kar zdaj imava,
to je samo še v naju.
Od tega živiva,
in ko še to razdava
se od praznih rok posloviva.

Nikar ne pojdiva
tja v stari drevored!
Posekal ga je čas
s surovo sekiro in korenino
njegovih dreves prhnijo.

V jesenskem vetru,
ki zimo obeta,
sva brez zavetja ostala
na goličavi.

SEJA V GOZDU

Zdaj tu je čas, ko sejo sam s seboj
ima lahko. Ležim na mahovini
pod staro bukvijo v gozdni strmini,
kjer prede se med vejami pokoj.

Spet vem za sebe, gledam sebi spet
v obraz, ki z njega vso meglo odstiram,
kar najdem v sebi, tehtam in prebiram,
razgrinjam soncu kot bolehen cvet.

Na seji tej si predsedujem sam
in sam s seboj v diskusiji razpravljam,
zaključke iščem in jih ugotavljam,
v soglasni sklepčnosti se jim smehljam.

Po hribu rahel veter zašumi,
pritrjevaje mi se veja zgane,
v uho mi šepetanje vira kane,
vse sklepe žuboreč mi potrdi.

Tam s smreke veverica mi ljubo
z glavico prikimava, prav nič plaha,
nazadnje z repkom mi celo pomaha
in lešnika se loti spet nato.

Nekje v skupini tihih borov, hoj
zabija žolna v deblo kljun neutrudno,
kakor da tipka vestno, nezamudno
o moji seji si zapisnik svoj.

Svoboden, zdrav sem krenil skozi gozd,
tedaj začutil po ljudeh sem žejo.
O, zdaj bi vse jih sklical rad na sejo,
na njej razkril jim svojo vso radost.

LJUBIL SEM

Ljubil sem te, življenje,
ki si radost in tuga,
in je ljubezen ta dolga
kakor nobena druga.

Ljubil v sončnih dneh sem
barve vroče in trudne,
ljubil v črnih nočeh sem
misli in sanje budne.

Ljubil dobre ljudi sem,
vedre, zveste in smeje,
ljubil globoke oči sem,
ki so v srce mi žarele.

Ljubil sem to življenje,
ker sem svetlobo ljubil,
z njo sem si ga bogatil,
z njo ga bom izgubil.

Žal mi bo te ljubezni,
ko mi nekoč ugasne,
a bo še drugim gorela
v dnevu nove in jasne.

Ljubil sem in bom ljubil
dan še v poznem razcvetu
in ga šele bom izgubil
v zadnjem njegovem obetu.

PO TVOJIH ULICAH**DOWN THE STREETS OF MY HOMETOWN****Povratek – Upon my return**

Yet, all the stars are but the same,
The very stars of long ago;
And all the leafy parks are there
Which once were rustling, do they care?
And all is as it used to be.
Not to the traveller who now is back
With broken heart to homely shore;
Not to the traveller /not to the traveller/
Whose sparkling stars will shine no more.

STARE ULICE

Po tvojih ulicah, o mesto belo,
vodila me je mati za roko
in v meni sto je ptičic žvrgolelo
o svetu, ki na njem je vse lepo.

Ob hišah starih tod sem hodil s torbo
po učenost zatohlih šolskih ur,
tam spet smo fantje kdaj se spletli v borbo
- Japonci z Rusi – komu Port Artur?

Do oken tam študenti trubadurji
smo v hrepenenju dvigali oči
ob tisti prvi pomladanski burji,
ki v njej ljubezen mlada se zbudi.

Kovali verze smo, uglaševali
življenje smo na harmoniji rim.
Pogum in moč k dejanju smo iskali,
ki bi osrečili človeštvo z njim.

Za onim zidom smo pogin snovali
vsemu, kar ljudstvom je tesnilo dih,
in verovali v čas, ko v prah razpali
prestoli bodo vseh tiranov zlih.

Po tvojih ulicah, o mesto belo,
še včasih iščem svojih mladih dni.
Koliko sanj se v njih je razgorelo!
Iz njih pepela nova rast brsti.

OB SAVINJI

Ob reki hodim, po stezah peščenih,
med travami in pod zelenjem vrb,
šumeči glas valov poslušam njenih.
Sem s polja se žanjici bliska srp.

Poletje v soncu. V bregu onkraj reke
s strmin v nebo molčeči raste gozd.
Dehte mi v prsih bori, bukve, smreke,
da vsak mi dih je v zdravje in radost.

Savinja teče, s srebrom obsijana,
tam zgrinja v tih tolmun svoje vode,
tam spet požene v tek se razigrana,
v poskočno pesem vali ji vzkipe.

Neba sinjina je razpeta širno,
pod njo en sam oblaček jadral bel
in v svetlo to svobodo neizmerno
kragulj z gore zelene plava smel.

Kar je, je vse brez meje, sence, teže,
vse zliva se v en sam ubran utrip.
In ko moj dih drhteči z njim se veže,
bogastva večnosti mi trosi hip.

POVRATEK

Saj to so vendar tiste zvezde,
ki so nekoč sijale v noč,
in to so vendar tisti gaju,
ki so šumeli tod nekoč.
Vse je tako kot v tistih časih.
Le potniku, ki v tihi kraj
z otrplim srcem se je vrnil,
zašel je davnih zvezd sijaj.

OSEBNI KULT

Osebni kult je končno preč,
zato me ne pozdravlja več
učenec moj, ki »u« in »i«
učil sem ga nekdanje dni.
Zdaj raje ga pozdravljam jaz,
čeprav sem ves že sivih las,
klobuk široko zavihtim,
globoko sklonim se pred njim.
A on, ki je zamišljen rad,
me ne opazi marsikrat,
a včasih vendarle z glavo
pokima mi – to je lepo!
Zdaj je nekakšen funkcionar,
le važne so reči mu mar.
Odkar ima svoj lastni pult,
ukinil je osebni kult.

F R A N R O Š – P E S N I K

Fran Roš je prisoten v slovenski kulturni zavesti predvsem kot ustvarjalec za mladino in kot oblikovalec dragocenih pričevanj o dogajanjih na celjskem in deloma širšem slovenskem ozemlju v letih okoli prve svetove vojne pa spet o izgnanstvu v Srbijo med drugo svetovno vojno, torej o času, ki ga je sam intenzivno doživljal.

Z liriko pa je s samostojno knjigo nastopil samo enkrat, v Pesmih iz ječe in pregnanstva (1947). A tudi te pesmi imajo predvsem dokumentarno vrednost, četudi so osebno obarvane, in segajo v iste izkušnje kot njegova poznejša knjiga Slovenski izgnanci v Srbiji 1941 – 1945 (1967).

In vendar je bila pesem zdaj bolj zdaj manj stalna spremljevalka Roševega življenja, najintenzivneje nemara v mladosti. Leta 1914 je bil Roš najaktivnejši pesniški sodelavec »Savinje«, ciklostiranega glasila celjskih gimnazijcev, zbranih v literarnem klubu »Kondor«. Njihov mentor je bil Rudolf Maister, takrat častnik v Celju. V 30-ih letih tega stoletja do druge vojne so pesmi bolj ob robu. Po drugi svetovni vojni pa so spet številnejše. Roševo bistro opazovanje in verzifikatorska spretnost ga iz osebne izpovedi pogosto usmerjata v epigrame. Ti duhovito, bolj dobrodušno kot ostro satirično glosirajo

pomanjkljivosti v celjskem javnem življenju in označujejo celjske osebnosti. Prav lahkotnost pesnikovanja in pripravljenost odzvati se potrebam in prošnjam ga ženeta tudi v različne priložnostne pesmi. Občasno pa se mu kot ob robu vendarle še oglasi utišana osebna izpoved. V več kot šestdesetih letih je tako izšlo dobrih 150 pesmi (epigrami in otroške pesmi mednje niso všteti), raztresenih po različnih časopisih, revijah, zbornikih in drugih, večkrat teže dostopnih publikacijah.¹ V dolgih letih Roševa pesem ne doživlja bistvenih sprememb. V začetku bolj razviharjen izraz se umiri v neki bolj splošni metaforiki. Rima ostaja še naprej najopaznejša glasovna figura. Pod vplivom moderne se nikoli ni izpovedoval v tujih pesniških oblikah - sonet se pojavlja le izjemoma – najbolj priljubljena mu je do starosti štirivrstičnica.

Pričujoča zbirka obsega manjši, vendar vsebinsko in izpovedno pomembnejši izbor Roševe »odrasle« poezije – slabo četrtno. Pesmi so razdeljene v štiri skupine.² Ciklus »Vzdramil se je mladi dan« zajema nekaj Roševih prvencev iz Savinje. Nežno in vedro ljubezensko hrepenenje se prepleta z otožnostjo pa s

1 Seznam pesmi je zajet v Bibliografiji Frana Roša Antonje Fras, ki je izšla v Celjskem zborniku 1988. Mirjana Medenjak in Andreja Ošlak, učenki Osnovne šola Frana Roša v Celju, sta pod vodstvom mentorice Ljudmile Conradi za raziskovalno nalogo 1989 zbrali raztresene in težko dostopne pesmi. Pričujoča zbirka pomeni izbor iz njunega dela.

pričakovanjem, ki so mu nemara v ozadju nacionalne pobude v letu začenjajoče se vojne. V osebni izpovedi mladostnika je kdaj pa kdaj čutiti blestečo pesniško besedo vzornika Otona Župančiča. V cikel »Iz naše krvi« so uvrščeni Roševi odzivi na obe vojni. Gimnazijec Roš je bil sam vržen v vrtinec prve svetovne vojne in bojov za Koroško, žrtvi sta bila dva njegova najbližja literarna prijatelja in sodelavca »Savinje« - Arkadij Videmšek in Srečko Puncer, zato se te izpovedi oglašajo še dolgo, tudi še po drugi svetovni vojni. Druga svetovna vojna je v zbirki prisotna z izkušnjami iz izgnanstva v Srbiji. – Sklop »Po tvojih ulicah« vsebuje z rahlo resignacijo pretkana doživetja mesta pesnikove mladosti – Roš je nedvomno najbolj »celjski« od celjskih avtorjev, kot jih podoživlja v jeseni življenja. Sem je uvrščena edina v zbirko sprejeta Roševa satira.

Ciklus »Ljubil sem te, življenje« je najštevilnejši, saj so izpovedi, naravnane v to smer, za Roša najznačilnejše. Roševa plemenita, človeško topla osebnost veje iz njih. Prepadov, sunkovitih menjavanj razpoloženja ne pozna. Prevladuje umirjenost. Bolest, bolje otožnost, ki se oglašja kdaj pa kdaj

2 Razen za prvi cikel sta naslove po Roševih citatih izbrali sestavljalki raziskovalne naloge.

zlasti ob zavesti minevanja, ne more preglasiti osnovne naravnosti Roševega človeškega in pesniškega lika – pristajanja na življenje kot vrednoto in zato na življenjski optimizem:

»Ljubil sem to življenje,
ker sem svetlobo ljubil,
z njo se si ga bogatil,
z njo ga bom izgubil.«

Božena Orožen

FRAN ROŠ – AS A POET

Fran Roš is imprinted on the Slovene consciousness mostly as a poet writing for young readers.

The local events around the First World War and those happening later in his exile to Serbia during the Second World War made a strong impact on his artistic mind transforming his personal experience into an important report of a general value. However, he published only one book of lyrical poems. »Poems of Jail and Exile«, 1947. It has but a documentary value, notwithstanding personal reflections described, and is much the same as his later book »The Slovene Exiles in Serbia«, 1967.

The poem accompanied him almost all his life, particularly in his youth. He was a member of the literary club »Kondor« - whose mentor was Rudolf Maister, still an army officer then - and the most active collaborator of its gazette »Savinja« issued by a group of students of the Celje gymnasium.

In the 30 's he did not write much poetry. After the Second World War the number of poems increased. Roš was a careful observer and a skillful versifier what finally led into his writing epigrams, more good-humored than sharp pieces of satirical writings whipping faults of local public workers and public life in general.

His ease of versifying as well as his eagerness to respond to public needs brought about various poems written for special occasions. Still, here and there, a shy personal expression had its way. In more than 60 years Mr. Roš had around 150 poems published – epigrams and poems for children not included. They are scattered everywhere in various newspapers, magazines, and publications which are not usually available any more.

His poem does not change much. Wavy in hid youth in calms down in plain metaphors written in rhymes being the only poetic figure he uses. He never takes advantage of any foreign form - except for the sonnet, the four-line verse is his favourite till his old age.

The present collection includes only one fourth of the total amount of poems. They do rank among his better »adult« ones as far as content and expressions are concerned.

The poems can be divided into four groups. The first one – »A youthful day waken up« includes some of his »Savinja« poems. tender and serene love yearnings together with melancholy and some uncertain expectancy give his poem an air of presentiments of something new getting born at the beginning of the War. Anyhow, the young poet is influenced by Oton Župančič.

»Out of our blood« contains his war reflections. As a young student he got cast into the whirlpool of the First World War, taking part in a battle for Koroška. Two of his closer friends and collaborators of the »Savinja« were killed in the war. That was a painful experience which remains caught in his poems even after the Second World War.

»Down the streets of my hometown«, expresses a quiet resignation upon his re-viewing the town he was born in. Mr. Roš is no doubt the most local of the writers from the Celje area.

The cycle – »I have love thee, life« is the most numerous and most representative of his poetic style, revealing his noble and generous soul, where there are no sudden changings of moods and no dramatic turning points – a sense of calmness prevailing every where. The occasional melancholy is due to his awareness of the things that are to pass away. Yet, he cannot help choosing life as the only human value and the only source of creative optimism:

»I've loved thee, life,
Thou being joy and sorrow,
The ever- lasting love
That only has the morrow.«

Božena Orožen
(translated by M. Žuža)

OPOMBE:

- Str. 6 - Savinja, 1914, 1.1., št. 4 in 5, f. 48
Podpis: Svobodin Semenov
- Str. 7 - Savinja, 1914, 1.1., št. 2, f. 14
- Str. 8 - Savinja, 1914, 1.1. št. 4 in 5, f. 63
- Str. 9 - Savinja, 1914, 1.1. št. 2, f. 15
- Str. 10 - Savinja, 1914, 1.1. št. 3, f. 30
- Str. 11 - Savinja, 1914, 1.1. št. 2, f. 14
- Str. 12 - Savinja, 1914, 1.1. št 1, f. 6
Podpis Svobodnih Semenov
- Str. 14 - Ljubljanski zvon, 1919, l. 40, št. 11 str. 685
- Str. 15 - Svoboda, 1919, 1.1., št 10-12, str. 181
- Str. 16 - Ljubljanski zvon, 1928, l.48. št. 11. str. 666
- Str. 17 - Zrnje, 1921, 1.1., št. 10, str. 74
- Str. 18 - Savinjski zbornik, 1965, str. 120
- Str. 21 - Kres, 1921, 1.1., št. 1, str. 7
- Str. 22 - Nova obzorja, 1952, 1. 5., št. 6, str. 337
Iz naše krvi (Celje), 1955, str. 18
- Str. 24 - Borec, 1962, l. 14, št. 11, str. 430
- Str. 27 - Ljubljanski zvon, 1918, l. 38, št. 5, str. 335
- Str. 28 - Ljubljanski zvon, 1920, l. 40, št. 6, str. 323
- Str. 29 - Ljubljanski zvon 1920, l. 40, št. 2, str. 80
- Str. 30 - Zrnje, 1921, 1. 1., št. 11, str. 81
- Str. 31 - Odmevi, 1929, 1. 1, št. 2, str. 68
- Str. 32 - Ljubljanski zvon 1928, l. 48, št. 8/9, str. 483
- Str. 33 - Zrnje, 1928, 1.2, št. 2, str. 9
- Str. 34 - Zrnje, 1928, 1.2, št. 3, str. 17
- Str. 35 - Ljubljanski zvon, 1920, l. 40, št. 1, str. 44
- Str. 36 - Ljubljanski zvon, 1920, l. 40, št. 8, str. 480
- Str. 38 - Obzornik, 1969, št. 12, str. 884
- Str. 39 - Obzorja, 1938, 1.1, št. 11, str. 387
- Str. 40 - Koledar Mohorjeve družbe, 1961, str. 171

- Str. 41 - Celjski zbornik, 1958, str. 133, str. 171.
Obzornik, 1971, št. 3, str. 171 (pod naslovom
Pričakovanje pomladi)
- Str. 43 - Obzornik, 1972, št. 10, str. 646
- Str. 45 - Lepo mesto, 1962, 1.2, št. 2, str. 8
Nova obzorja, 1952, 1. 5., št. 6, str. 694 (pod
naslovom Seja. Prvi verz zadnje kitice se začne:
»Svoboden, zdrav sem krenil ...«
- Str. 47 - Obzornik, 1969, št. 3, str. 146
- Str. 50 - Nov obzorja, 1962, 1. 15, št. 7/8 str. 333
Lepo mesto, 1968, 1.8, št. 1, str. 12
Lepo mesto, 1976, 1.16, str. 4
(V Lepem mestu je bila pesem objavljena pod
naslovom Po tvojih ulicah.)
- Str. 52 - Obzornik 1972, št. 8, str. 499
- Str. 53 - Neznani vir. Pesem ni navedena v Bibliografiji
Frana Roša.
- Str. 54 - Lepo mesto, 1971, 1.11, št. 2, str. 12,
nepodpisano

VSEBINA

VZDRAMIL SE JE MLADI DAN – A YOUTHFUL DAY HAS WOKEN UP

Dan – Day	5
Dan 1	6
Dan 2	7
Mlada poljana	8
Snežinke padajo	9
Sonet	10
V temnih nočeh	11
Vlak odšumel je ...	12

IZ NAŠE KRVI – OUT OD OUR BLOOD

Zimski večer – Winter Eve	13
November na vasi	14
Naši mladosti	15
Misel na grobu	16
Srečku Puncerju	17
Ob braslovškem grobu	18
Žena	21
Deček za vozom	22
Zimski večer	24

LJUBIL SEM TE, ŽIVLJENJE – I HAVE LOVED THEE, LIFE

Ljubil sem te življenje – i have loved thee , Life	25
S plamenico	27
Potovanje	28
Naše jutro	29

V molku	30
Razstanek	31
Svidenje	32
Podoknica	33
Sebi	34
Nocoj	35
Iz polnih čaš	36
Pozno srečanje	38
Po starih poteh	39
Zvezde med gorami	40
Novo pričakovanje	41
Na goličavi	43
Seja v gozdu	45
Ljubil sem	47

PO TVOJIH ULICAH - DOWN THE STREETS OF MY HOMETOWN

Povratek – Upon my return	49
Stare ulice	50
Ob Savinji	52
Povratek	53
Osebni kult	54
FRAN ROŠ – PESNIK	55
FRAN ROŠ – AS A POET	59
Opombe	63
Vsebina	65

Fran Roš
LJUBIL SEM TE, ŽIVLJENJE

Izbrale in uredile
Božena Orožen
Sonja Trstenjak
Ljudmila Conradi

Spremno besedo napisala
Božena Orožen

Prevedla
Milica Žuža

Knjigo likovno zasnoval in oblikoval naslovnico
Franc Purg

Založila
COŠ Frana Roša Celje
1990
500 izvodov

Po mnenju republiškega komiteja za kulturno št. 415 -586/89 je pesniška zbirka Ljubil sem te , življenje oproščena plačila davka od prometnega proizvoda.

POEZIJA:

PESMI IZ JEČE IN PREGNANSTVA, Družba sv. Mohorja v Celju, 1947

PRIPOVEDNA DELA:

ZVESTA ČETA, Vodnikova družba v Ljubljani, 1933

SLOVENSKI IZGNANCI V SRBIJI 1941 – 1945, Obzorja v Mariboru 1967

KORPORAL HUS IN DRUGE ZGODBE, Državna založba v Ljubljani, 1971

PRIPOVEDNA DELA ZA OTROKE:

MEDVEDEK RJAVČEK, Tiskarna brata Rode, Martinčič v Celju, 1929, 1931 (V prvi izdaji so štiri povesti, v drugi pa tri.)

JURETOVO POPOTOVANJE IN ŠE KAJ, Tiskarna brata Rode, Martinčič v Celju, 1930

DIJA, Mladinska matica v Ljubljani, 1939

MEDVEDEK DIJA, Matica slovenska (V slovaščino prevedel Jan Irmmler.)

MEDVEDEK DIJA, Mladinska knjiga v Ljubljani, 1962 (To je ponatis Dije, le naslov je spremenjen.)

LETALEC NEJČEK, Mladinska knjiga v Ljubljani, 1972

VID NIKDARSIT, Mladinska knjiga v Ljubljani, 1976

TINCA BREZ MEZINCA, Partizanska knjiga v Ljubljani, 1977

DRAMATIKA

MOKRODOLCI, Mohorjeva družba v Celju, 1946

DRAMATIKA ZA OTROKE:

UŠESA CARJA KOZMIJANA (krstna predstava v Celju, 1948)

DESETNICA ALENČICA (krstna predstava v Celju, 1951)